

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De vtilitate Eloquentiæ. Capvt III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

De Eloquentia dignitate.

Dei, animi, & eloquentia similitudo.

CAPVT I.

Eloquens. Deus quidam inter homines. apud Cic. de orat. nu. 30. quod Plato dixit. *ὁ λόγος ἄρ- ἰστικός.*

EST verè eloquentia semen cœli, & ex æter- ni luminis fonte delibatus radius, quo qui cæteris excellunt, propius ad cœlestes accede- re, & cum ijs maius quoddam videntur habere commercium.

Dicam clarius & illustrius: Quam habet cum Deo affinitatem mens humana, hæc ipsam cum mento sibi vendicat Regina terrarum eloquen- tia.

Animus simulachrum Dei est, Deus animus est, eloquentia diuina est. Quod est Deus in mundo, animus in corpore, hoc eloquentia in vita ciuili. Ille segregatus est ab omni concre- tione mortali, hic totus spiritus est, eloquentia eximia mentis soboles non obscura. Ille videt omnia, nec viderur, hic cernit omnia, nec cer- nitur; eloquentia capit omnia, nec satis capi- tur. Ille quasi ventorum cursibus, hic amoris pennis influit; at suadæ tota vis affectu tan- quam vehiculo rapitur, & permeat in pectora. Ille per omnes vniuersi plagas diffusus est, hic per omnia corporis membra distributus, omnes verò artes, & disciplinas cõmuni quodam vin- culo complexa perlabitur eloquentias; ille regi- am habet in cœlo, hic in corde, isthæc in men- te: illum superi colunt, manes obseruant, vol- uit orbem, illuminat solem, regit mundum, calcât inferos; huic supremæ corporis partes obtemperant, famulantur infimæ, caput ner- uis, quasi fidibus intentum mouet, oculorum lumen accendit, sedit corpus, in membris om- nibus dominatur; eloquentiam verò timent Re- ges, reuerentur subditi, frænâ hominum vo- luntates, illustrat ingenia, administrat ciuita- tes, atque inferiora se despiciat omnia.

Multas quidem artes, aut à brutis animanti- bus effingimus, aut eas cum ipsis habemus cõ- munes (nihil de figulis, cæmentarijs, elinopegis, architectis loquor) etiam voce & fidibus canere, lanas inficere, et las texere, medicinam face- re, bella genere, imperia administrare, bellua- rum exemplo edocemur: At verò dicere (quod est copiose, ornate, & sapienter loqui) totum illud, quod per se magnum est, totum nostrum est in huius laudis societatem non muta pecu- des se te offerunt; Angeli ipsi nostrum palmari- um continentur, quasi humani corporis com-

pagibus essent inclusi, credo, hac de re nobis- cum certarent.

Quapropter Deorum inuentum eloquentiã antiqui crediderunt; & Græci quidem Mercu- rio, quem *λόγος προφήτης*, Orpheus nominat; Galli suo Herculi Ogmio adscripserunt; melius, qui Deo scientiarum fonti acceptum referunt.

Orpheus in hymno Mercurij τὸ Ἡρακλῆα σικελτῆος ὄνομα. Lucianus.

De Eloquentia pulchritudine.

Comparatur cum Pantarba lapide.

CAPVT II.

ATque cum tanta sit eloquentia dignitas, certè non minor est pulchritudo, & suauitas, quæ barbarorum sensus incredibili quadam voluptate titillat. Occurrit hic mihi, quod de Pantarba narrat Hiarchas, apud Philostratum.

Vide Cic. l. 2. de orat. nu. 34. Philost. in vita Apoll. l. 3. c. 14. Pantarba descriptio.

Lapillus est vt pulchritudine insignis, sic vir- tute admirabilis; ardet enim suaui quodam ful- gore, & radijs perstringens oculos, diem vel me- dia nocte accendit: at, quod mixeris, id ipsum lumen spiritus est, ad eò efficax, vt longius dis- iunctos inter se lapides cõciliet: & quantum il- la vis (quæ satis oratione explicari non potest) diffunditur, tantum obtinet imperij, a- ceruosq; lapidum non secus, ac apum examina pertrahit. Verum natura, ne tam preciosum mu- nus vilesceret, non modò oculis terræ visce- ribus abdidit, sed & facultatem indidit, qua ex captantium manibus efflueret, nisi prouida ra- tione teneretur.

Quæ omnia mirificè eloquentia conueni- unt: si lux quaeritur, quid illustrius: si vis, quid potentius? si larebræ, quid occultius: Ipsa enim non modo lucida est, sed eos in quibus donatur, scientia claritate perfusos, magni quo- que nominis celebritate nobiles facit: tantum autem habet vitium, vt miti quodam domina- tu sese insinuet in pectora, quæ nullæ aliæ ma- china potuissent expugnare, (sed hoc grande, neruosum, magnisque affectibus incitatum o- rationis genus, non est omnibus in promptu) tantis eius, vt cæterorum omnium, eximiam pulchritudinem difficultatibus, non secus ac ro- sam spinis, natura vallauit.

De utilitate Eloquentia.

CAPVT III.

QVAE duæ res in ciuili vita plurimum possunt, Ars militaris, & Doctrina, elo- quens.

Ones. 2. de imper. Eloquentia arti militari perquam necessaria.

quientia operam non mediocriter indigent: Et quod ad militiam quidem attinet, quantum ab eloquentia subsidij capiat, testis est Onesander, qui inter undecim boni Imperatoris conditiones, eloquentiam vel precipuam numerat: Hinc enim (inquit) maxima, precipuaque in exercitum commoda deriuantur; siquidem Imperatoris vehementi concione, erecti, excitati que milites, ardua queque, & formidolosa excipiunt, ac propositam in laudem, victoriamque acriter decertando, conspirant; nec ita auribus percepti tubarum clangores animos ad pugnam acutunt, & irritant, vt hortatur ad virtutem & gloriam oratio; vigore mentis ad obiecta pericula erigit, imò & metu conterritos, peneque iacentes constanti roborat hortatione. Quamobrem perspicax ille cæcus, vatum parens, eloquentiam in ducibus tantopere commendat, cum Menelai suauitatem, Nestoris flumen melleum, Vlyssis vim & grauitatem celebrat: nec dubium, quin heroicis temporibus Imperatori plurimum splendoris attulerit ratio quædam, & industria dicendi; quod in dies apud Græcos, & Romanos, maioribus vsque ad eò manauit incrementis, vt rari essent Imperatores eloquentiæ: cuius imperiti: Eloquentiam ciuilem dico; neque enim Imperatorem velim affectare genus dicendi politum, ex schola, & Rhetorum flosculis illigatum, sed magnum, vehemens, excelsum, quod optimi ingenij viribus incitatum, non nihil ab arte, summorumque virorum limato iudicio, vsuque Reip. & quotidiana disertorum consuetudine capiat expolitionis.

De concionatoribus, & iuris peritis, quorum splendor inter literatos est maximus, nihil attinet dicere, norunt omnes quantum in eloquentia præsidij situm, atque collocatum habeant. Non ita genus igneum tranans omnia, cæteras vniuersi partes arcanis viribus incitat, vt omnes artes, & disciplinas accendit vis dicendi, sine qua eas non modò languescere, sed & penitus contrahere necesse est.

Accedat ad hæc Cornelij Taciti præclara auctoritas, qui in dialogo de claris Orat. sic loquitur: Eloquentia parat simul, & ructur amicitias, asciscit nationes, completitur prouincias; qua non aliud in ciuitate nostra ad utilitatem fructuosius, vel ad dignitatem amplius, vel ad vrbis famam pulchrius, vel ad totius imperij, atque omnium gentium notitiam illustris excogitari potest: nam si ad utilitatem vitæ omnia consilia, factaque nostra

dirigenda sunt, quid erit tutius, quam eam eligere artem, qua semper armatus, præsidium amicus, opem alienis, salutem periclitantibus, inuidis verò & inimicis metum, & terrorem vltro ferat, ipse secus, & velut perpetua quadam potentia, ac potestate inuictus, cuius vis & utilitas rebus prope fluentibus aliorum præsidio intelligitur: sui proprium periculum increpuit, non (hereule) lorica, aut gladius in acie firmius munimentum, quam reo & periclitanti præsidium, & telum, quo propugnare pariter, & laceßere vel in iudicio, siue in Senatu, siue apud principem possis.

De vi Eloquentia.

CAPVT IV.

Conciliatrix res, & efficax capiendis illigandisque animis eloquentia, vbi præsertim ad sapientiam, vitæque integritatem comes accesserit; huius enim velut subnixæ pennis Oratoris anima in ipsa auditorum pectora influit, & gratissima omnium seruitute sibi mancipat, quæ simul atque ingressa est, quid non efficit? Inflammandi sunt animi? In ignem accenditur; pungendi? in stimulos acuitur; illustrandi? funditur in lucem; consolandi? spargitur in Nepenthes; compescendi? frangum est; sanandi? Panacea est; deliniendi? fit Sirenula: dici non potest quot sunt lenocinantis facundiæ mites præstigia: quot & quam admirabiles effectus.

Haud errarit quisquis, qui cum Philone Iudæo, eloquentiam ἐλέπαιον τὸ ψυχῆς dixit. Philo in libro quod

Certe Iulianus Imperator illam cum Marcii viri boni virgæ non inficite comparat. Hæc idem sit & Increpidus: iacet omne pecus, volucresque, ferae, que. Iulianus Et simulans fessos curuata cacumina somnos, ep. 2. ad Iam. Nec trucibus fluius idem sonus occidit horror: bl. cum, p. 158. ep. 18. AEquorū, & terræ maria acclinata quies. 158. ep. 18. Græc.

Vis suavis eloquentiæ potentiam? agnosce. Stat. in in Aristide: Smyrna Ionica ciuitatum pulcher. Sylua, ad rima, sub M. Antonino, terræ motu miseræ somnum, & dum in modum collapsa, prostrataque iacebat: s. Syluar. Aristides verò monodiam ad Imperatorem Philost. in scripsit, vt ad miseræ ciuitatis ruinas refacerent. Sophistis. das inuitaret: vbi post descriptam vrbis antea flo. Arist. in orentis pulchritudinem, locum illum pertexuit ra. ad An. Ἰν δὲ θεφοροι ἐρχομην αὐτῶν χατὰ πένθει, tonnum. nuns.

Alia; Quintilia no tribuunt.